

УДК 343.9

*І. І. Гальона
здобувач**Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого
ПраТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»***ДЕЯКІ КРИМІНАЛІСТИЧНІ ОЗНАКИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ**

Постановка проблеми. Торгівля людьми як одне з найбільш ганебних явищ сучасності стало глобальною проблемою для мільйонів людей усього світу. За оцінками експертів – це сучасна форма рабства, порушення прав людини, злочин не тільки проти життя та здоров'я особи, але й проти держави. Торгівля людьми стала видом нелегальної протиправної діяльності, яка використовує для своєї вигоди міжнародні міграційні потоки. Причинами торгівлі людьми є гендерна нерівність, відсутність рівних можливостей, волаюча економічна нерівність як усередині держав, так і між ними, корупція й уразливість, що є результатом неадекватності судової і правоохоронної систем, громадянська нестабільність і невиконання державами своїх функцій по захисту і забезпеченню своїх громадян. Особливу небезпеку складає діяльність транснаціональних організованих злочинних угруповань, які спеціалізуються на торгівлі людьми. Основними ознаками транснаціональних злочинних угруповань є: тенденція до вчинення ними комплексу взаємозв'язаних злочинів на території декількох держав; особлива складність доказування організуючої ролі лідерів злочинних угруповань, які доволі часто навіть не бувають на місці вчинення злочинів; активна протидія розслідуванню злочинів; постійна тенденція до розширення сфери діяльності злочинного угруповання зі втягненням до неї громадян кількох держав, перш за все мігрантів, безробітних, неповнолітніх; пошук корумпованих зв'язків, проникнення до правоохоронних органів.

Отже, для боротьби з торгівлею людьми потрібні транснаціональні методика, які використовують міжнародне співробітництво у формах обміну інформацією та надання взаємної допомоги.

З набранням чинності КПК України 2012 року виникла потреба в організаційно-методичному забезпеченні розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми [1]. У межах державних програм щодо протидії торгівлі людьми і нелегальної міграції реалізовано комплекс заходів щодо підвищення ефективності протидії загрози трафікінгу і забезпечення безпеки населення держави. Зокрема, 20 вересня 2011 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про протидію торгівлі людьми» [2].

Кримінальний кодекс України передбачає кримінальну відповідальність за торгівлю людьми або здійснення іншої незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи уразливого стану особи (ч. 1 ст. 149) [3].

Під торгівлею людьми слід розуміти купівлю-продаж людини, що полягає у безповоротній або на певний строк передачі її однією особою (продавцем) іншій особі (покупцю) за грошову винагороду. При здійсненні такої передачі до потерпілої особи можуть бути застосовані психологічне чи фізичне насильство. Вчинення такого злочину водночас посягає на відносини, пов'язані зі здоров'ям людини, її життям, встановленим порядком здійснення посадовими особами своїх повноважень, зі встановленим порядком перетинання державного кордону, а також пов'язаний із правом дитини виховуватися в сім'ї з батьками та з правом батьків виховувати дитину, які становлять додаткові фактативні безпосередні об'єкти складу злочину, передбаченого статтею 149 КК України [3].

У той же час, підвищенню ефективності діяльності ОВС у протидії торгівлі людьми вимагає у першу чергу суттєвого вдосконалення методичного забезпечення, спрямованого на пошук та закріплення ознак протиправної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми ефективного застосування ефективних заходів пошуку слідів та розслідування фактів торгівлі людьми займалися такі науковці як М.І. Андрієнко, В.С. Батиргареев, М.О. Васильєв, А.А. Вознюк Б.М. Головкін, О.В. Дручек, В.О. Іващенко, К.Б. Левченко, Я. Г. Лизогуб, О.В. Лисодєд, О.В. Наден, А.А. Небитов, Ю.С. Орел, Ю.В. Раковська, Є.Д. Скулиш,, Р.І. Суслов, Л.В. Чеханюк та інші.

Метою дослідження є теоретична розробка та впровадження ефективних методичних рекомендацій, направлених на пошук, фіксацію слідів протиправної діяльності під час розслідування фактів торгівлі людьми.-

Основні результати дослідження. Розглядаючи питання криміналістичної характеристики злочинів, варто сказати про те, що вона народила-

ся на певному етапі розвитку самої науки криміналістики [4, с. 40]. На думку О. Н. Колесніченка [5, с. 10] теоретичне осмислення криміналістичної характеристики злочину опанувало еволюційний шлях від сприйняття її як системи даних про ознаки, що відображають закономірні зв'язки та є основою для розслідування конкретних злочинів [6, с. 7], до системи даних, що має бути встановлена при розслідуванні визначеного злочину [7, с. 56; Фокина А. А. [8, с. 18], а також надання криміналістичній характеристиці статусу наукової категорії, яка дозволяє прогнозувати ймовірні райони можливого вчинення повторних або серійних злочинів [9, с. 60].

На нашу думку криміналістична характеристика це система відомостей про певні види злочинів, ознаки особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, мотиви його вчинення, предмет посягання, обстановку, способи, які мають значення для виявлення і розкриття таких протиправних діянь криміналістичними засобами, прийомами та методами. Для розуміння сутності криміналістичної характеристики необхідно виходити з того, що в ній відображаються особливості певного виду злочинів, які мають значення для їх виявлення і розкриття.

Сутність криміналістичної характеристики полягає в тому, що вона розглядається як система, що містить ознаки і дані про закономірні зв'язки слідів, які виражені відповідним ступенем вірогідності, встановленої на підставі узагальнення даних матеріалів кримінальних проваджень, та апробованих слідчою практикою. Такі дані є основою для побудови систем типових версій, що використовуються при вирішенні конкретних слідчих завдань, висуненні робочих версій. У криміналістиці вживались заходи щодо розробки систем визначення характерних особливостей особи, яка вчинила злочин, на підставі аналізу типових слідів, особливостей обстановки в аналогічних випадках.

Криміналістична характеристика як накопичувач і джерело відомостей про певні види злочинів, виконуючи інформаційну функцію, являє собою єдину інформаційну систему. Використання такої системи можливе шляхом одержання та аналізу відомостей щодо окремих елементів і встановлення зв'язків між ними. У цьому розумінні всі елементи системи теоретично рівнозначні, тому поділяти їх на основні та другорядні недоцільно. У той же час використання такої інформаційної системи вимагає в кожному конкретному випадку визначення ключового елемента, через який можна здійснити «вхід» до системи з метою одержання необхідної інформації. Визначення ключового елемента для конкретного випадку залежить від слідчої ситуації, що склалася на даному етапі розслідування, від того, які вихідні дані має слідчий і які з них необхідно встановити. Аналіз кримі-

нальних проваджень щодо злочинів різних категорій показує, що значна частина їх вчиняється способами, ознаки яких не завжди очевидні. Тому їх виявлення і пояснення вимагають насамперед знання і використання систематизованого опису злочинних способів.

Великого значення набувають рекомендації, побудовані на аналізі закономірних зв'язків, які складаються між елементами криміналістичної характеристики. У дослідженні таких зв'язків міститься перш за все практичне призначення криміналістичної характеристики злочинів. Принципові можливості використання у розслідуванні закономірних зв'язків між елементами криміналістичної характеристики полягають у тому, що за наявності відомостей щодо одних типових обставин передбачається існування інших [10, с. 367-373].

Дослідження характерних ознак торгівлі людьми показало, що продаж людини може бути здійснено одноособово, наприклад, продаж матір'ю своєї малолітньої дитини. Але, все ж таки, торгівля людьми загалом переважно вчиняється групами осіб. На жаль, подібна протиправна діяльність стала вельми привабливою сферою для організованої злочинності.

Такі організовані групи, як правило, спеціалізуються на окремих видах торгівлі людьми, в залежності від мети експлуатації. Перехід торгівлі «живим товаром» до сфери діяльності організованої злочинності пояснюється, серед іншого, складністю її здійснення без наявності стійких зв'язків між співучасниками, в тому числі й тими, що мешкають у різних державах, а також необхідністю прикриття їх діяльності корумпованими представниками влади [11, с. 65].

Під час анкетування слідчих встановлено, що понад 74,7% опитаних вказало, що на початковому етапі розслідування не можна встановити повну криміналістичну характеристику цього злочину та осіб, які його вчинили, крім того не можна встановити ознаки вчинення злочину організованими групами вказало понад 62,4% респондентів, але понад 86,4% опитаних вказали на те, що при початковому етапі розслідування до торгівлі людьми мають особи, які мають транснаціональні зв'язки, крім того, 66,1% опитаних вважають що ці групи також мають корумповані зв'язки з представниками органів державної влад та правоохоронних органів [Додаток К].

Б. В. Лизогуб відмічає, що для організованих груп, які вчинюють торгівлю людьми, характерним є розподіл ролей в угрупованні (всі члени групи виконують чітко визначені функції і діють згідно одного плану, переслідуючи при цьому єдину мету), їм властиві тенденції до налагодження та підтримки міжнародних злочинних зв'язків, до поширення просторового та ресурсно-людського масштабу власної діяльності [12, с. 47].

Розподіл ролей членів організованої злочинної групи, яка займається торгівлею людьми, можна представити наступним чином [13, с. 107-109]:

- організатор (займається загальним керівництвом групою, плануванням її діяльності та контролем, фінансовими питаннями та розподілом прибутків, налагодженням і підтримкою контактів з іншими представниками злочинного світу і посадовими особами та правоохоронцями, виробленням стратегії протидії правоохоронним органам);

- вербувальник (здійснює пошук потенційних жертв для подальшої торгівлі ними, а також переконує долучитись до майбутнього “заробітку”, переважно шляхом омани чи шантажу);

- експлуататор (особа, яка безпосередньо здійснює такі дії щодо жертви, як сексуальна експлуатація у всіх формах, використання в порнобізнесі, залучення до примусової праці або примусового надання послуг, рабства або звичаїв, подібних до рабства, підневільного стану, залучення в боргову кабалу, вилучення органів, проведення дослідів над людиною без її згоди, усиновлення (удочеріння) з метою наживи, примусову вагітність, втягнення у злочинну діяльність, використання у збройних конфліктах тощо);

- «диспетчер» (виконують функцію прикриття злочинної діяльності за допомогою туристичних агенцій, бюро послуг, масажних кабінетів, а також функцію підтримання зв'язку між членами групи);

- особи, що виконують допоміжні функції: бійці чи охоронники, водії, спостерігачі, повії як джерела інформації (загальної, необхідної для вербовки, чи компрометуючого характеру).

Наведений розподіл ролей досить умовний та не є вичерпним. Так, у злочинних групах з меншою кількістю членів, наприклад, організатор може виконувати функцію вербувальника, сам експлуатувати жертву тощо. Як правило, такі групи самостійно не розпадаються, а злочинна діяльність учасників продовжується до моменту викриття групи або будь-кого з її членів [13, с. 149].

Наведене переконує, що організовані групи, які вчинюють торгівлю людьми, мають складну ієрархічну структуру та переважно встановлюють корумповані зв'язки з представниками органів державної влади, а їх протиправна діяльність не обмежується національними кордонами та часто носить транснаціональний характер.

Важливим елементом характеристики злочину є спосіб його вчинення, який має важливе як криміналістичне, так і оперативно-розшукове значення: служить базою для висування як загальних, так і окремих версій, впливає на організацію пошуку злочинця та на повторення (злочинці діють в аналогічних умовах, використовують подібні знаряддя злочину і залишають характерну для цього певну сукупність слідів), дозволяє здійсню-

вати заходи з попередження злочинів [14, с. 19]. Спосіб вчинення злочину разом з інформацією про нього виступає основою для:

- розробки криміналістичних характеристик окремих видів злочинів;

- виявлення взаємозв'язку між структурними елементами характеристики (спосіб вчинення – особа злочинця; спосіб вчинення – «слідова картина»; спосіб вчинення – предмети посягання і т.п.);

- побудова і висунення версій;

- планування розслідування;

- розробки особливостей тактики провадження слідчих дій;

- прогнозування механізму вчинення конкретного виду злочинів;

- розробки профілактичних заходів.

Тому в криміналістичному аспекті спосіб вчинення злочину охоплює масу ознак, що не мають кримінально-правового значення, але відіграють важливу роль для пошуку слідів і встановлення ознак злочину. Таким чином, для криміналістики на перший план виступають ознаки способу вчинення злочину, які відбиваються у комплексі різноманітних матеріальних та ідеальних слідів, що дозволяє зорієнтуватися у вчиненому діянні та намітити найбільш оптимальні методи його викриття та розслідування.

В.В. Пясковський стосовно торгівлі людьми визначає спосіб вчинення як детерміновану систему дій торгівців людьми з підготовки та виконання злочину, а також примушування потерпілих до вчинення останніми дій, направлених на досягнення цілей злочинної діяльності торгівців [15, с. 38-39]. Торгівля людьми, яка носить транснаціональний характер, складається з таких етапів [15, с. 71]:

- 1) створення різноманітних фірм, які, прикриваючись підприємницькою або спонсорською діяльністю, фактично вербують та вивозять за кордон жінок – громадян України під виглядом їх подальшого працевлаштування;

- 2) налагодження корумпованих зв'язків з посадовими особами державних органів, які займаються оформленням та видачею необхідних для виїзду за кордон документів, а також здійснюють безпосередній контроль за переміщенням громадян через державний контроль України;

- 3) підшукування поза межами України за участю іноземних громадян (тобто, сутенерів) «ринків збуту» для продажу потерпілих з метою їх подальшої експлуатації;

- 4) підшукування та вербування осіб, які з огляду на вік та зовнішні дані (як правило, молоді жінки у віці від 18 до 30 років) можуть бути використані для продажу з метою саме сексуальної експлуатації;

- 5) добір способів для переміщення потерпілих через державний кордон України;

6) примушування жінок до заняття проституцією та контроль над ними після прибуття в країну призначення;

7) обирання способу оплати та перевезення грошей за поставлений таким чином «товар».

Пошук жінок для вербовки з метою подальшої сексуальної експлуатації може здійснюватись такими способами:

– *шляхом безпосереднього контакту (спілкування) з жертвою.* Знайомство з потенційною жертвою може відбутись як у сприятливих для цього місцях (бари, кафе, розважальні клуби тощо), так і за допомогою друзів і приятелів, яким вона довіряє. Тут важливо встановити довірливі відносини. Зауважимо, що вербувальниками можуть бути як чоловіки, так і жінки. Останні, якщо пропонують дівчині роботу в іншій країні, менше асоціюються з злочинцями. Вони своїм прикладом можуть «доводити» як можна досягти успіху та заробити великі гроші закордоном, викликати довірливу зацікавленість жертви. Втім, такі жінки і справді часто мають багатий досвід «заробітку» закордоном, бо постраждали від торгівлі людьми, але прилаштувались до такого способу життя та повернулись для вербування інших жінок;

– *розміщення оголошень у газетах чи інших засобах масової інформації.* Такі оголошення виходять у завуальованій формі, тобто в них може йти про пошук дівчат для цілком легальних заходів, наприклад конкурсів, або пропонуватись робота закордоном, яка не потребує особливої кваліфікації (домогосподарками, нянями, офіціантками, танцівницями тощо). У таких випадках, може йти мова не про примус до сексуальної експлуатації, а про елементарну легковажність, неосвіченість, можливо розбещеність [15, с. 198]. Необхідно звернути увагу на той факт, що в зв'язку з певною поінформованістю потенційних жертв щодо даного способу, ці оголошення мають тенденцію до скорочення, але вони переміщуються до маленьких міст, районних центрів, оскільки там молодь більш наївна й отримує менше достовірної інформації [16, с. 139];

– *використання шлюбних агентств (наречена поштою).* Вербувальники користуються ними як засобом для пошуку жінок, які полюбляють подорожувати або не проти емігрувати. Даний спосіб має деякі особливості. Вербувальники можуть самі бути торговцями або працювати на них. Жінка зустрічає чоловіка, який обіцяє одружитись. Він може сам використовувати жінку якийсь час, потім примушує до порнографії, а пізніше продає до секс-індустрії або безпосередньо доставляє в бордель [17].

– *використання мережі Інтернет.* Інформаційні технології розвиваються та поширюються стрімкими темпами, втягуючи все більше людей до «всесвітньої павутини», особливого юного віку.

Якщо додати до цього бажання молодої людини знайти високооплачувану роботу закордоном або мрію дівчини познайомитись із заможним кавалером для «серйозних» відносин, то залишається скласти позитивне враження та тенета готові;

– *використання туристичних фірм,* які, на відміну від агентств по працевлаштуванню закордоном, лише оформляють туристичні візи, що не дають права легального працевлаштування. По прибуттю в країну призначення людина вирішує питання працевлаштування самостійно та легко потрапляє до рук злочинців [18, с. 62].

Підшукавши жертву, максимально збирається інформація відносно неї (інтереси, спосіб життя, джерела існування, зв'язки, як часто вона спілкується з родичами чи близькими, хто вони тощо). Якщо особа відповідає побажанням зловмисника, вербувальник входить у довіру і далі, залежно від обставин, вводить її в оману або повідомляє про реалії роботи з обіцяною пристойною заробіткою та добрих умов перебування.

Схожі способи, з урахуванням певних особливостей, можуть використовуватись і для пошуку та вербування жертв торгівлі з метою експлуатації примусової праці. Їм також пропонується добрий заробіток, пристойні умови праці та побуту, часто обіцяється легальний статус перебування та працевлаштування або може бути заздалегідь повідомлено про деякі труднощі з законом, але із запевненнями успішного їх подолання. Зрозуміло, що по приїзду до роботодавців реалії виявляються геть іншими.

Із завершенням вербування вирішується питання щодо транспортування жертви до місця призначення, а якщо злочин носить транснаціональний характер, то і переміщення через державний кордон. Дослідження показало, що тут способи також можуть бути відмінними:

– виїзд на законних підставах;

– виїзд з порушенням закону: перетинання державного кордону за підробленими документами або виїзд взагалі без необхідних документів.

Спосіб перетинання кордону може бути й комбінованим, якщо потрібно його долати неодноразово на шляху до країни-призначення: спочатку законно, а потім з третіми країнами – незаконно.

Сьогодні перевізники (кур'ери) не завжди супроводжують жертв. Останнім часом дедалі активніше використовується злочинна практика щодо підготовки потерпілих для самостійних виїздів, з метою унеможливити затримання перевізників із завербованими особами (особливо під час перетину державного кордону) [19, с. 10].

Способи пошуку покупця також можуть бути різноманітними. Замовник може бути ще до вербовки жертви або її переправлення. Відомий і такий спосіб пошуку покупця як аукціони, на зразок Африканських работоргових ринків

минулого. Так, у Мелані (Італія) поліція викрила банду, що проводила аукціони жінок, вивезених з колишнього Радянського Союзу, яких роздягали, показували і продавали в середньому за 1000 доларів США [20].

Спосіб оплати може бути готівковим, що здійснюється при безпосередньому контакті покупця з продавцем або через кур'єра, чи безготівковим, наприклад за допомогою компанії "Western Union" або переказів грошей на банківські рахунки з використанням платіжних карток.

Практика засвідчує що члени організованих груп, які спеціалізуються на торгівлі людьми, часто застосовують насильство, основна мета якого – тримати потерпілу особу під контролем і в постійному страху, щоб вона не відмовлялася від виїзду за кордон або, під час перебування за кордоном, не робила спроб повернутися на Батьківщину чи звернутися до правоохоронних органів у разі незадоволення «умовами праці». Насильство над потерпілою може мати такі форми:

- психологічне насильство (боргова кабала, вилучення документів, шантаж, погрози фізичною розправою з жертвою або її близькими, погрози зараженням тяжкою хворобою) вказали 78,9% ;

- фізичне насильство (з'валтування, нанесення тілесних ушкоджень, спричинення болю, втягнення до наркотичної чи алкогольної залежності, виснаження голодом) 55,6% ;

Злочинна діяльність здійснюється з жорстким дотриманням правил конспірації. Потерпіла максимально ізолюється від суспільства і перебуває під постійним наглядом членів злочинних організацій та найманих охоронців. Ізоляції від суспільства сприяє та обставина, що потерпіла не знає мови тієї країни, де її утримують в ізоляції, також те, що вона перебуває на нелегальному становищі у цій державі.

На думку М. А. Погорецького незважаючи на всі такі зусилля злочинців, ознаки їх протиправних діянь відбиваються у навколишньому середовищі, а сліди відображаються у матеріальному світі та об'єктивно можуть бути пізнані правоохоронними органами [21, с. 53].

Це означає, що злочинна діяльність залишає певні сліди, які можна розглядати в широкому та вузькому сенсі. У широкому, під слідами розуміють різні матеріальні наслідки, що виникли в зв'язку з підготовкою, здійсненням і приховуванням злочину. До слідів у вузькому розумінні відносяться сліди-відображення, тобто такі залишкові явища, що являють собою матеріально зафіксовані відображення на одному об'єкті зовнішньої форми іншого об'єкта [22, с. 45].

Сліди можуть бути матеріальними (що виникають як результат взаємодії різних об'єктів) чи ідеальними (суб'єктивні образи об'єктивної реальності, відображені у пам'яті людини). Цей процес

виникнення слідів злочину є ситуаційним, тобто залежить від умов, у яких він мав місце [23, с. 152].

Ідеальними слідами виступають суб'єктивні образи, залишені в пам'яті людини (свідка, потерпілого або підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, особи, яка конфіденційно співробітничала з оперативним підрозділом). Крім того, інформація, яка становить оперативний інтерес і має доказове значення, може бути в електронному нематеріальному вигляді, але зберігатись на матеріальних носіях: жорсткі диски, CD та DVD диски, карти пам'яті тощо.

До матеріальних слідів, насамперед, відносяться документи, які супроводжують злочин на різних етапах його вчинення: об'яви у засобах масової інформації, документи для закордонної поїздки (закордонний паспорт, митна декларація, віза), документи, які підтверджують факт перебування за кордоном (білети, журнали реєстрації у готелях чи договори про оренду житлових чи інших приміщень, документи, які засвідчують надання медичної допомоги чи які підтверджують грошові перекази). Також до таких слідів відносяться предмети, за допомогою яких підроблялись необхідні документи.

Інформація, що становить оперативний інтерес і має доказове значення може міститись у записній книжці, щоденнику, боргових записках чи де інше. У Державній прикордонній службі України залишаються данні про осіб, які перетинають кордон. Із розвитком сучасних технологій у телекомунікаційній сфері набуває актуальності деталізація дзвінків, причому здійснених як із стаціонарних, так і мобільних телефонів, особливо з прив'язкою до базових станцій, а також інформація про SMS або MMS повідомлення. Вагомим джерелом і носієм інформації стає сам мобільний телефон, який поступово перетворюється на кишеньковий комп'ютер, що може зберігати відомості не лише про останні дзвінки абонента, текст та адресати SMS або MMS повідомлень, але й телефонну книжку із зв'язками власника, фотозображення та відеофайли, текстові документи, іншу важливу інформацію про сексуальну експлуатацію [24, с. 1-190].

В. В. Пясковський зазначає, що «слідова картина» торгівлі людьми – це сукупність абстрагованої інформації про типові матеріальні та ідеальні сліди, тобто ознаки, умови вчинення даного злочину, які є характерними для певних способів вчинення торгівлі людьми і знаходяться в кореляційній взаємозалежності з особою злочинця та особою потерпілого. Спектр об'єктів криміналістичного дослідження, що зберегли на собі інформацію про подію злочину торгівлі людьми досить широкий і утворює чотири великі групи [15, с. 59-60] документи (загальногромадянські та закордонні паспорти потерпілих та злочинців з візами та відмітками про перетинання державного кордону,

анкети-заяви на отримання закордонних паспортів, боргові розписки тощо);

– предмети (засоби, за допомогою яких підроблялися паспорти та інші документи, необхідні для отримання віз для виїзду за кордон, бланки документів тощо);

– електронні носії інформації (системні блоки комп'ютерів, жорсткі та гнучкі магнітні диски тощо);

– пам'ять людей (ідеальні відображення).

Дослідження явища торгівлі людьми дозволяє говорити, що за загальними тенденціями вона тісно пов'язано з міграційними процесами. Таку думку підтримали 89% опитаних працівників міліції, а також 91,7% співробітників організацій, задіяних до протидії торгівлі людьми.

М. А. Погорецький справедливо зауважує, що у сучасному світі міграційні процеси все більше криміналізуються, підпадають під вплив злочинних угруповань, набувають транснаціонального характеру [25, с. 106].

На сьогоднішній день можна вести мову про поєднання таких злочинів як організоване незаконне переправлення людей через державний кордон та торгівля людьми, що здійснюється транснаціональними злочинними організаціями з потужними корумпованими зв'язками в тому числі і міжнародними.

Викладене переконує в тому, що торгівля людьми не лише має риси організованої злочинності, але й набуває транснаціональних ознак і вже стала третьою у світі за прибутковістю сферою кримінальної діяльності. Основною її метою виступає сексуальна експлуатація жінок., але значну частину задокументованих фактів складає торгівля з метою примусової праці чи примусового надання послуг. Характерною ознакою також є велика відстань між окремими складовими злочинної діяльності, яка часто долає кордони держав.

Висновки. Дослідження питання криміналістичної характеристики торгівлі людьми дає можливість зазначити що:

– покупку та продаж людини можна здійснити однією особою, але як правило до торгівлі людьми причетні організовані групи чи члени злочинних організацій;

– такі злочинні групи та організації переважно мають складну ієрархічну структуру та розгалужену мережу вербувальників, а також встановлюють корумповані зв'язки з представниками органів державної влади, без чого втілити в життя весь злочинний задум вкрай важко;

– способи вчинення торгівлі людьми можуть бути різноманітними та залежать від певного етапу протиправної діяльності;

Таким чином, слід зазначити що криміналістична характеристика обставин підготовки та вчинення злочину торгівлі людьми дає можли-

вість правоохоронним органам вести ефективний пошук осіб причетних до його вчинення та притягувати до кримінальної відповідальності.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012 р. К.: Істина, 380 с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
3. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20 вересня 2011 року. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2012. Ст. № 19-20.
4. Бахін В., Лук'янчиков Б. Складі призначення криміналістичної характеристики злочинів. *Правничий часопис Донецького університету*. 2000. № 1 (4). С. 39-43.
5. Колесниченко А. Н., Коновалова В. Е. Криміналістическая характеристика преступлений. Х., 1985. 322 с.
6. Пясковський В. В. Методика розслідування торгівлі людьми : дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза / НАВСУ. К., 2004. 223 с.
7. Селиванов Н. А. Криміналістические характеристики преступлений и следственные ситуации в методике расследования. *Социалистическая законность*. 1977. № 2. С. 51-67.
8. Фокина А. А. Роль криміналістической характеристики преступлений в укреплении связи науки криміналістики и практики расследования. *Криміналістика и судебная экспертиза*. К., 1990. Вып. 41. С. 18-26.
9. Журавель В. Криміналістична характеристика злочинів: реальність чи ілюзія. *Правничий часопис Донецького університету*. 2001. № 1 (6). С. 56-60.
10. Криміналістика: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / За ред. В. Ю. Шепітька. 2-ге вид., переробл. і допов. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 728 с.
11. Діяльність органів внутрішніх справ з протидії торгівлі людьми: Навчальний посібник / За ред. акад. О. М. Бандурки. Х.: ТОВ «Прометей-Прес», 2004. 268 с.
12. Лизогуб Б. В. Торгівля жінками як сфера діяльності злочинних угруповань. *Вісник Університету внутрішніх справ*. Х., 1999. Спец. випуск. С. 46-51.
13. Благая А. Б. Личность преступника и потерпевшего от торговли людьми. *Борьба с торговлей людьми: материалы международной научно-практической конференции (м. Донецьк, 26 червня 2008 р.) / Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка; Фонд Ганса Зайделя. Донецьк: Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2008. С. 147-152.*
14. Козлов В. Е. Компьютерные преступления: криміналістическая характеристика и осмотр места происшествия: Моногр. Мн.: Академия МВД Республики Беларусь, 2001. 120 с.
15. Пясковський В. В. Поняття та криміналістична характеристика торгівлі людьми. *Вісник прокуратури*. 2003. № 5. С. 71-75.
16. Батыргареева В. С. О некоторых путях предупреждения торговли женщинами. *Злочини проти особистої волі людини: збірник матеріалів міжнародного науково-практичного семінару (Харків, 19-20 вересня 2002 рік)* [Редкол.: В. В. Сташис (голов. ред.) та ін.]. Х.: «Книжкове видавництво «Лествиця Марії», 2002. С. 197-203.
17. Ляпкіна Л. О., Максакова С. В. Аспекти розкриття злочинів, пов'язаних з незаконною торгівлею

людьми. *Актуальні проблеми політики*: Збірник наукових праць. Одеса: Фенікс, 2004. Вип. 21. С. 138-141.

18. Стрекалов Є., Горбунова О. Матеріали для практичного використання працівниками правоохоронних органів та суддями. К.: Атіка, 2006. 120 с.

19. Тимошенко Д. Протидія торгівлі людьми в Україні: Характеристика злочину. К.: Атіка, 2006. 38 с.

20. Усенко О. В. Торгівля жінками як прояв кримінального бізнесу.

21. Погорецький М. А. Стівідношення пізнання в оперативно-розшуковій діяльності та у кримінальному процесі. *Бюлетень обміну досвідом роботи*. Науково-практичне видання. 2003. № 146/147. С. 52-55.

22. Андреев И. С., Грамович Г. И., Порубов Н. И. Криміналістика: Учеб. пособие для слушателей спец. «Правоведение» вузов МВД / Н. И. Порубов (ред.). Минск: Вышэйшая шк., 1997. 344 с.

23. Яковлев А. М., Карпец И. И. Проблема преступности. М., 1969. 167 с.

24. Небитов А. А. Сексуальна експлуатація в Україні: кримінально-правовий та кримінологічний аналіз: [монографія]. К.: Національна академія внутрішніх справ, 2016. 464 с.

25. Погорецький М. А. Торгівля людьми: тенденції розвитку та заходи протидії. *Боротьба з торгівлею людьми*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Донецьк, 26 червня 2008 р.) / Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка; Фонд Ганнса Зайделя. Донецьк: Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2008. С. 106-109.

Анотація

Гальона І. І. Деякі криміналістичні ознаки торгівлі людьми. – Стаття.

У статті розглядаються деякі криміналістичні ознаки торгівлі людьми і їх причини. Причинами торгівлі людьми є гендерна нерівність, відсутність рівних можливостей, волаюча економічна нерівність як усередині держав, так і між ними, корупція й уразливість, що є результатом неадекватності судової і правоохоронної систем, громадянська нестабільність і невиконання державами своїх функцій по захисту і забезпеченню своїх громадян. Криміналістична характеристика обставин підготовки та вчинення злочину торгівлі людьми

дає можливість правоохоронним органам вести ефективний пошук осіб причетних до його вчинення та притягувати до кримінальної відповідальності.

Ключові слова: торгівля людьми, рабство, криміналістика, жертва, транснаціональні угруповання.

Аннотация

Гальона И. И. Некоторые криминалистические признаки торговли людьми. – Статья.

В статье рассматриваются некоторые криминалистические признаки торговли людьми и их причины. Причинами торговли людьми является гендерное неравенство, отсутствие равных возможностей, вопиющая экономическое неравенство как внутри государств, так и между ними, коррупция и уязвимость, является результатом неадекватности судебной и правоохранительной систем, гражданская нестабильность и невыполнение государствами своих функций по защите и обеспечению своих граждан. Криминалистическая характеристика обстоятельств подготовки и совершения преступления торговли людьми дает возможность правоохранительным органам вести эффективный поиск лиц, причастных к его совершению и привлечь к уголовной ответственности.

Ключевые слова: торговля людьми, рабство, криминалістика, жертва, транснациональные группировки.

Summary

Halona I. I. Some forensic signs of human trafficking. – Article.

The article examines some forensic signs of human trafficking and their causes. The causes of human trafficking are gender inequality, lack of equal opportunities, growing economic inequality both within and between states, corruption and vulnerability resulting from inadequate judicial and law enforcement systems, civil instability and failure of states to fulfill their functions to protect and secure their citizens. Forensic characterization of the circumstances of preparation and commission of a crime of trafficking in human beings allows law enforcement agencies to effectively search for persons involved in its commission and prosecute.

Key words: human trafficking, slavery, criminology, victim, transnational groups.